

Christelijke Hogeschool Ede

B Opleiding tot leraar Basisonderwijs

Beperkte opleidingsbeoordeling

038A2021.02

Samenvatting

In september en oktober 2021 is de bestaande hbo-bachelor Opleiding tot Leraar Basisonderwijs van de Christelijke Hogeschool Ede (hierna CHE) bezocht door een visitatiepanel van NQA. De opleiding verzorgt een voltijd-, een duale (praktijkpabo) en een deeltijdvariant. De voltijdvariant wordt verzorgd op de locatie te Ede. De duale en deeltijdvarianten kennen een groter spreidingsgebied waar studenten wonen en werken.

Het panel beoordeelt de opleiding in zijn geheel als **positief** en oordeelt dat alle opleidingsvarianten voldoen op alle vier standaarden.

De opleiding voert een sterk opleidingsprogramma met een eigen kleuring vanuit een christelijke basishouding. Dit levert een duidelijk onderscheidend beroepsbeeld en opleidingsprofiel, die worden bestemd in de lerareneed. Dit blijkt ook in het position paper, dat een sterk afstudeereindwerk is met aandacht voor identiteit, waarin de student beschrijft wie zij/hij is en waar zij/hij staat als persoon en als professional. Het panel heeft daarbij respect en ruimte gezien voor personen met andere (levens)overtuigingen. Het panel vindt het positief dat de opleiding een eigen koers bepaalt in de sterk door denominatie gedreven vooral regionale context waarin ze opereert. De opleiding houdt goed voeling met wat er gebeurt bij studenten en hoe het onderwijs wordt ervaren door studenten. De waardengedreven cultuur en de community-vorming geven daar goede voedingsbodem aan. Docenten zijn nauw betrokken bij het vak en bij de studenten en bieden goede begeleiding met aandacht voor de professionele ontwikkeling als leerkracht. Het panel vindt de prettige open sfeer in de docentenkamer (ontmoetingsruimte voor studenten en docenten), de positief kritische houding en het verzorgde gebouw duidelijke pluspunten. Het onderwijsprogramma biedt een duidelijke structuur met een consistente navolgbare lijn van missie, visie onderwijs, werkwijze, beoogde resultaten tot aan de toetsing. Studenten ervaren een uitdagende leeromgeving met veel mogelijkheden tot persoonlijke inkleuring van opdrachten, in keuzeonderdelen en bij de keuze van het onderwerp van afstuderen.

In de toetsing zet de opleiding stappen richting een meer holistische beoordeling. Dit komt in de latere studiejaren al meer tot uiting dan in de eerste studiejaren waar vaak nog een basis aan kennis en vaardigheden wordt opgebouwd. In de duale en deeltijdvariant wordt van begin af aan meer verbinding met de beroepspraktijk gelegd.

De CHE pabo heeft een sterke samenwerking met het werkveld in het PLG-netwerk. Dit netwerk bestaat al geruime tijd en de beoogde leerresultaten lijken er zorgvuldig te worden afgestemd met het werkveld. In Samen Opleiden wordt flink geïnvesteerd en de opleiding en CHE werken nauw samen met diverse schoolbesturen.

Het panel constateert dat de eerste studiejaren van het opleidingsprogramma op papier strak zijn vastgelegd, terwijl in praktijk blijkt dat er in de dialoog tussen docenten en studenten meer ruimte is voor handelingsvrijheid. Het panel vindt het belangrijk om de ruimte die er is op te pakken, te benoemen en duidelijker te communiceren.

Standaard 1: Beoogde leerresultaten

De opleiding heeft een duidelijk onderscheidend profiel en beroepsbeeld dat is opgesteld in nauwe betrokkenheid met het eigen werkveld en aansluit op de landelijke kaders. De eigen visie op onderwijs ('met hoofd, hart en handen') wordt doorleefd en komt tot uiting in de lerareneed die studenten bij het afstuderen kunnen afleggen. Studenten kunnen daar een eigen toevoeging opnemen gericht op hun persoonlijk identiteit als leraar en geloofsovertuiging.

Standaard 2: Onderwijsleeromgeving

De drie opleidingsvarianten hebben een duidelijk opleidingsprogramma met een stevige inhoud. Er is een heldere lijn van leeruitkomsten tot aan de toetsing. Het programma ligt in de eerste studiejaren redelijk vast en biedt meer keuzeruimtes in het derde en vierde studiejaar. De drie programmalijnen (vakmanschap, vakkennis en leiderschap) zijn consequent uitgewerkt en worden algemeen (h)erkend door studenten en het werkveld. Er is veel aandacht voor de persoonlijke en professionele ontwikkeling en vooral christelijke identiteit in relatie tot het leraarschap. Studenten ervaren een uitdagende en veilige leeromgeving. Docenten zijn voldoende gekwalificeerd, capabel voor de uitvoering van het onderwijs en maken adequaat gebruik van de geboden professionele ruimte. Er is gerichte aandacht voor de professionalisering van docenten. De opleiding brengt de verschillende varianten en studieroutes helder in kaart en investeert in werving en behoud van mannelijke studenten (100% Meesterproef). De samenwerking met het lectoraat Samen Divers en twaalf academische opleidingsscholen is positief voor de focus op praktijkgericht onderzoek. De onderzoekslijn kan nog explicieter onder de aandacht worden gebracht bij studenten.

Standaard 3: Toetsing

De opleiding werkt vanuit een duidelijk toetsbeleid. Met de curriculumvernieuwing is er een heldere lijn neergezet van de leerdoelen tot aan de toetsing. De opleiding investeert in de training van en afstemming tussen beoordelaars, docenten en stagebegeleiders. Er is een sterke kwaliteitscultuur waarbij continu wordt gewerkt aan de versterking van de toetskwaliteit. Daar ligt terecht veel nadruk op; meer aandacht voor integraliteit en samenhang der dingen kan het goed uitgewerkte curriculum nog verder versterken volgens het panel.

De examencommissie voert de wettelijke taken uit en is proactief. De opleiding is zich ervan bewust dat er nog diverse aandachtspunten liggen bij de toetsing en beoordeling. Deze worden serieus opgepakt door de docenten/examinatoren en de examencommissie.

Standaard 4: Gerealiseerde leerresultaten

De afstudeerdossiers vormen een mooie afsluiting van de drie leerlijnen en beoogde leerresultaten. De eindwerken bevestigen het gewenste niveau en de gewenste startkwalificaties voor een startende leerkracht. De proeve van bekwaamheid en het position paper bevestigen de focus op de ontwikkeling tot zelfstandig startbekwame leerkracht met een sterke identiteit. De innovatieve onderzoeken bevestigen de focus op praktijkgericht onderzoek als middel om het eigen onderwijs te verbeteren. Verbeterpunten liggen bij het gebruik van meer actuele literatuur en het aanbrengen van meer focus in de onderzoeksvraagstellingen.

Inhoudsopgave

Samenvatting	3
Inleiding	7
Schets van de opleiding / Karakteristiek	9
Basisgegevens opleiding	10
Terugblik vorige visitatie	10
Beoordeling NVAO-standaarden	11
Standaard 1 Beoogde leerresultaten	12
Standaard 2 Onderwijsleeromgeving	15
Standaard 3 Toetsing	25
Standaard 4 Gerealiseerde leerresultaten	29
Eindoordeel over de opleiding	32
Aanbevelingen	33
Bijlagen	34
1. Bezoekprogramma	35
2. Bestudeerde documenten	38

Inleiding

Dit visitatierapport bevat de beoordeling van de bestaande hbo-bachelor Opleiding tot Leraar Basisonderwijs van CHE. Het visitatiepanel van NQA dat de beoordeling heeft uitgevoerd is samengesteld door NQA, in opdracht van CHE en in overleg met de opleiding. Voorafgaand aan de visitatie heeft de NVAO het panel goedgekeurd.

Het rapport beschrijft de bevindingen, overwegingen en conclusies van het panel. Ook bevat het enkele aanbevelingen voor de opleiding. Het rapport is opgesteld conform het *Beoordelingskader accreditatiestelsel hoger onderwijs* van de NVAO (2018) en de *NQA Handleiding Opleidingsvisitaties Hoger Onderwijs 2021 Beperkte Opleidingsbeoordeling*.

De visitatie heeft plaatsgevonden op 27 september en 11 oktober 2021. Het visitatiepanel bestond uit:

mevrouw drs. I.D.H. Harmsen (voorzitter, werkveld- en onderwijsdeskundige)

de heer dr. B. Koster (domeindeskundige)

mevrouw dr. J.J.M. Geldens (domeindeskundige)

de heer A.S. van Balen (studentlid)

Mevrouw ir. M. Dekker-Joziase, seniorauditor van NQA, trad op als auditor van het panel.

De Opleiding tot Leraar Basisonderwijs van CHE is ingedeeld in de visitatiegroep HBO Pabo groep Radiant. Afstemming tussen alle deelpanels heeft allereerst plaatsgevonden door de instructie die de panelleden krijgen met betrekking tot het beoordelingskader. Daaraan voorafgaand is de afstemming geborgd door overlap in de bezetting tussen alle deelpanels. Daarnaast is, rekening houdend met het feit dat elke opleidingsbeoordeling een individuele beoordeling betreft, vanuit de overlap in de bezetting, waar relevant, voortschrijdend gereflecteerd op vorige bezoeken binnen deze visitatiegroep. De afstemming tussen de panels wordt verder geborgd door de ondersteuning van, zo veel mogelijk, dezelfde secretaris vanuit NQA en door de inzet van getrainde voorzitters.

Werkwijze panel en procesverloop

Voor de opleidingsbeoordeling heeft de opleiding een zelfevaluatie en bijlagen aangeboden. Voor de beoordeling van de gerealiseerde leerresultaten heeft het panel vijftien afstudeerdossiers van recent afgestudeerden bestudeerd. Deze dossiers zijn geselecteerd op basis van een groslijst van alumni van de afgelopen twee jaar. Bij de selectie is rekening gehouden met de variatie in studentwaardering, opleidingsvarianten en studieroutes, zoals opgenomen in bijlage 2.

Centraal in de beoordeling stond het bezoek van het panel, bestaande uit deskundige *peers*. Twee weken voorafgaand aan het visitatiebezoek heeft het vooroverleg en materiaalbestudering op de locatie van de opleiding plaatsgevonden en heeft het panel kennis gemaakt met de opleiding tijdens de zogenaamde agenderende audit. In het overleg zijn de panelleden geïnstrueerd over de werkwijze van NQA en het NVAO-kader en zijn voorlopige bevindingen besproken. Zowel tijdens het vooroverleg als tijdens de visitatie zijn bevindingen voortdurend gedeeld. Tijdens het visitatiebezoek heeft het panel gesproken met diverse stakeholders van de opleiding, waaronder met studenten, docenten (examinatoren) en vertegenwoordigers van het werkveld en is het ter inzage gelegde materiaal bestudeerd (zie bijlage 2). Aan het einde van de bezokedag is de door het panel verkregen informatie verwerkt tot een totaalbeeld en tot een voorlopig oordeel met argumentatie. Tijdens een afsluitende mondelinge terugkoppeling heeft de

voorzitter van het panel het eindoordeel en belangrijke bevindingen meegedeeld aan de opleiding. De visitatiedag sloot af met het ontwikkelgesprek tussen het panel en vertegenwoordigers van de opleiding. Medewerkers en studenten van de opleiding zijn in de gelegenheid gesteld om het panel (via mail) te benaderen buiten de bezokedag om (inloopsprekkur). Daarvan is geen gebruik gemaakt.

Na het visitatiebezoek is een conceptrapportage opgesteld, die is voorgelegd aan het panel. Met de input van de panelleden is een tweede concept opgesteld, dat ter controle op feitelijke onjuistheden is voorgelegd aan de opleiding. De panelleden hebben kennis genomen van de reactie van de opleiding en waar nodig zijn aanpassingen doorgevoerd. Vervolgens is het rapport definitief vastgesteld. Met alle (mondeling en schriftelijk) verstrekte informatie heeft het panel tot een weloverwogen oordeel kunnen komen.

Het visitatiepanel verklaart dat de beoordeling van de opleiding in onafhankelijkheid heeft plaatsgevonden.

Utrecht, 14 maart 2022

Panelvoorzitter

drs. I.D.H. Harmsen

Auditor

ir. M. Dekker-Joziase

Schets van de opleiding / Karakteristiek

De bacheloropleiding Leraar Basisonderwijs leidt studenten op tot startbekwame leraren, die het vakmanschap basisschoolleraar onder de knie hebben, als (christen)-professional stevig in hun schoenen staan in onze pluriforme samenleving én kritisch en onderzoekend leiderschap tonen. De opleiding wordt aangeboden in drie varianten: de voltijdvariant, de Praktijkpabo¹ (een dual ingerichte voltijdvariant) en de flexibele deeltijdvariant. De twee voltijdvarianten hebben 500 studenten. De deeltijdvariant is in 2016-2017 gestart en telt in 2021 circa 200 studenten en 23 afgestudeerden.

De opleiding participeert, samen met 52 primair onderwijs besturen, in de 'Opleidingsschool Het PLG²-Netwerk' (hierna PLG-Netwerk). Binnen dit netwerk werkt men samen aan het opleiden van leraren voor het christelijk basisonderwijs, aan het professionaliseren van startbekwame leraren in WerkPlekLeren (WPL)-scholen en aan onderlinge kennisdeling en innovatie. Nagenoeg 100% van de voltijdstudenten en 40% van de deeltijdstudenten loopt stage binnen het PLG-Netwerk in één van de 268 WPL-scholen of één van de twaalf academische WPL-scholen. Op de academische WPL-scholen wordt het opleiden van leraren verbonden met het verrichten van praktijkgericht onderzoek (derdejaars minor en afstudeeronderzoek) en dat zodanig bijdraagt aan de schoolontwikkeling en innovatie. Onderzoekresultaten komen ten goede aan het hele PLG-Netwerk.

Sinds 2014 is een curriculumvernieuwing doorgevoerd, gericht op het meer expliciet maken naar studenten waarvoor ze worden opgeleid. De basis hiervoor lag in de herformulering van het beroepsbeeld en de wens tot meer focus op 'onderwijs met impact'.

De deeltijdvariant van de opleiding is in het kader van het Experiment leeruitkomsten in 2019 gevisiteerd. De toenmalige beoordeling vormt de basis voor de huidige beoordeling. De opleiding heeft een geactualiseerd beeld beschreven voor de huidige beoordeling. Bij iedere standaard is een korte update voor de deeltijd opgenomen. De deeltijdvariant is opgebouwd uit drie opleidingsspecifieke modules en vijf modules die meer generiek zijn en binnen een vakspecifieke context van de student invulling krijgen.

De hogeschool participeert in Radiant Lerarenopleidingen, gericht op de borging van de kwaliteit van het onderwijs via onder meer peerreviews en uitwisseling tijdens Radiantdagen, op samenwerking qua praktijkgericht onderwijs en op de zichtbaarheid van veelal monosectorale Radiant lerarenopleidingen met aandacht voor persoonlijk meesterschap en waardengedrevenheid binnen de Vereniging Hogescholen.

---

¹ Praktijkpabo, studenten volgen vanaf het tweede semester derde studiejaar exact hetzelfde programma als de voltijdstudenten, inclusief het afstuderen.

² PLG: Professionele Leergemeenschap

Basisgegevens opleiding

Naam opleiding in Centraal Register Opleidingen Hoger Onderwijs (CROHO)	Opleiding tot Leraar Basisonderwijs
ISAT-code CROHO	34808
Oriëntatie en niveau opleiding	hbo
Niveau opleiding	bachelor
Graad	Bachelor of Education
Aantal studiepunten	240 EC
Variant(en) incl. een evt. 3 jarig traject voor VWO bij een hbo-bacheloropleiding	Voltijd Duaal: Praktijkpabo (duaal ingerichte voltijdvariant) Deeltijd: flexibele deeltijdvariant
Afstudeerrichtingen	Geen
Opleidingslocatie(s)	Ede
Onderwijstaal	Nederlands

Terugblik vorige visitatie

Het panel vindt dat de opleiding de aanbevelingen van vorige visitaties serieus heeft opgepakt. Diverse punten zijn in het herziene curriculum opgenomen en in de afstudeerprocedures. Zo zijn de procedures rond het afstuderen duidelijker beschreven en gelijk gemaakt voor alle opleidingsvarianten. De beoordeling is verduidelijkt met het gebruik van toetsmatrijzen en rubrics. Nadere specificering van de weging van onderdelen en verdere kalibratie tussen beoordelaars blijven aandacht vragen.

Door de samenwerking met het lectoraat Samen Divers is er oog voor bevordering van de onderzoeksbekwaamheid van docenten, wat de begeleiding en beoordeling van studenten ten goede komt.

De werkdruk van docenten heeft blijvende aandacht, evenals de professionalisering. In de toetsing zet de opleiding stappen naar minder kleine toetsen en meer geïntegreerde toetsing van kennis en vaardigheden in beroepsproducten. De examencommissie heeft duidelijk een actieve rol en neemt ook zelf steekproeven onder afstudeerwerken.

Aandachtspunten vanuit de vorige deeltijdvisitatie, in het kader van het Experiment leeruitkomsten, zijn deels hogeschoolbreed en deels opleidingsspecifiek opgepakt. Per standaard staat een korte blik daarop beschreven.

Beoordeling NVAO-standaarden

Standaard 1 Beoogde leerresultaten

De beoogde leerresultaten passen bij het niveau en de oriëntatie van de opleiding en zijn afgestemd op de verwachtingen van het beroepenveld en het vakgebied en op internationale eisen.

Conclusie

Alle varianten van de opleiding **voldoen** aan de basiskwaliteit voor deze standaard.

De opleiding heeft een duidelijk onderscheidend profiel en beroepsbeeld. Dit profiel is opgesteld in nauwe samenwerking met het eigen werkveld in het PLG-Netwerk. Het omvat duidelijke uitgangspunten die verankerd en doorleefd zijn; het opleiden van studenten vindt plaats vanuit hoofd, hart en handen en vanuit een eigen visie en overtuiging. Dit wordt geconcretiseerd in de lerareneed die studenten kunnen afleggen bij het afstuderen. Studenten sluiten indien gewenst de eed af met een persoonlijke zin over de relatie tussen hun levensbeschouwelijke identiteit en hun leraarschap.

De opleiding is helder in de normatieve kaders die worden gehanteerd. Deze sluiten duidelijk aan op de landelijk afgesproken bekwaamheidseisen voor de leraar PO, de landelijke kennisbasis en het gewenste bachelorniveau. De kennisbasis voor het Diploma Christelijk Basisonderwijs is een additioneel kader. De opleiding krijgt het advies om in het taalgebruik meer aan te sluiten op de landelijk afgesproken terminologie bijvoorbeeld schoolopleider in plaats van interne coach opleiden (ICO) en instituutopleider in plaats van relatiebeheerder.

Onderbouwing

Beroepsbeeld en profilering

Het panel is van mening dat de opleiding een duidelijk onderscheidend beroepsbeeld en profiel hanteert dat wordt bekrachtigd met de lerareneed. Hierin zijn vooral de aandacht voor de levensbeschouwing en de persoonlijke en professionele ontwikkeling wezenlijke kenmerken. De opleiding leidt studenten op die, vanuit een christelijk perspectief, als betrokken innovatieve leraren impact hebben in hun klas en school. Als leraren zorgen zij ervoor dat kinderen zich met verstand, hart en handen optimaal ontwikkelen en een positieve bijdrage kunnen leveren aan de maatschappij van morgen. De opleiding daagt de studenten uit om een eigen visie en kritisch onderzoekend leiderschap te ontwikkelen en dit in te zetten om van betekenis te zijn in de pluriforme samenleving. De opleiding en de docenten zetten zich daarbij in voor aandacht voor diversiteit, inclusieve cultuur, de regionale maatschappelijke functie en verantwoordelijkheid. Studenten bestendigen dat in hun eigen opleidingsbelofte/lerareneed die zij bij het afstuderen afleggen. Studenten sluiten de lerareneed af met een persoonlijke zin over de relatie tussen hun levensbeschouwelijke identiteit en hun leraarschap.

Het beroepsbeeld krijgt kleur in vijf kritische beroepssituaties (KBS) die als rode draad door de opleiding lopen:

- Practice what you preach: de leraar als waardengedreven professional, gericht op het creëren van een veilige situatie met oog voor religieuze en culturele diversiteit.
- Grip op de groep: de leraar als pedagoog, gericht op open contact met ieder kind, vanuit een positieve grondhouding en op communicatie met ouders.

- Werk smart: de leraar als didactische coach, gericht op het ontwerpen van een passend onderwijsaanbod en organisatie van en binnen de groep.
  - Kinderen en hun talenten: de leraar als didactisch ontwerper, gericht op een didactische aanpak waarbij ieder kind de eigen talenten kan ontwikkelen, zowel cognitief, sociaal, creatief, sportief als muzikaal.
  - De professionele leergemeenschap: de leraar als teamspeler, bewust van eigen sterke en minder sterke eigenschappen en samenwerkend met collega's, ouders en externe partijen.
- Deze vijf KBS vormen ook de kern van de lerareneed. Het panel vindt de beroepssituaties goed aansluiten bij de bekwaamheidseisen voor de leraar en bij de bachelorniveau-eisen (Dublin descriptor).

Beoogde leerresultaten

Het panel vindt dat de vijf KBS in het *Opleidingsplan* goed zijn uitgewerkt naar beoogde leerresultaten per studiefase en vakinhoudelijke leerlijn. De leeruitkomsten dekken de bekwaamheidseisen voor de leraar PO en de kennisbases ('tien voor de leraar'). Het panel adviseert daarbij wel om het eigen taalgebruik meer in lijn te brengen met de landelijk afgesproken terminologie, bijvoorbeeld schoolopleider in plaats van interne coach opleiden (ICO) en instituutopleider in plaats van relatiebeheerder.

De leeruitkomsten gelden voor alle opleidingsvarianten. De opleiding ziet het als ontwikkelpunt om de uitwerking van de leeruitkomsten verder af te stemmen tussen de voltijd- en de deeltijdvariant. Het panel moedigt dit aan. De ervaring bij de deeltijdvariant en de duale praktijkpabo met het opstellen van leeruitkomsten voor meer flexibele onderwijsprogramma's, is van meerwaarde voor de andere varianten die ook steeds meer op flexibel hybride-onderwijs inzetten.

Afstemmen (internationale) beroepenveld

Het panel constateert dat de besturen en partnerscholen van het PLG-Netwerk nauw betrokken zijn bij het vaststellen van het beroepsbeeld en de leeruitkomsten. Daarbij vindt afstemming plaats op verschillende niveaus: in de stuurgroep, in het dagelijks bestuur, tijdens directeurendagen en tijdens trainingsdagen voor mentoren en interne coaches. Dit geeft een breed draagvlak.

Het panel is positief over de nauwe samenwerking met het PLG-netwerk. Binnen dit netwerk is het bijna vanzelfsprekend dat er voor studenten betekenisvolle leerwerkplekken zijn tijdens de stageperiodes. Ook worden er themabijeenkomsten gehouden in het netwerk.

Uit de gesprekken concludeert het panel dat de opleiding ook oog heeft voor ontwikkelingen buiten het PLG-netwerk en haar oren breder te luister legt, bijvoorbeeld via het CHE lectoraat Samen Divers.

Het panel vindt het belangrijk dat studenten door de opleiding worden herkend en erkend in hun eigen zijn en levensovertuiging. Immers ook studenten met een andere levensovertuiging moeten zich thuis kunnen voelen bij de opleiding en in het werkveld. Het panel is van mening dat de opleiding daar intern en extern goed doordacht mee omgaat en de dialoog zoekt met het werkveld. De opleiding geeft daarmee invulling aan de verantwoordelijkheid en maatschappelijke opdracht tot het opleiden van leerkrachten, in en naast het PLG-netwerk.

Update beoordeling deeltijd

De opleiding heeft de leeruitkomsten van de specifieke pabo-modulen meer holistisch geformuleerd om het onderwijs nog flexibeler en innovatief te kunnen ontwerpen en aanbieden.

Het panel ziet dat er daarmee meer ruimte is voor de leerwegaafhankelijke opzet van het onderwijs.

De aanbeveling om de leeruitkomsten beter inzichtelijk te maken voor studenten en werkveld is opgevolgd door verduidelijking van de leeruitkomsten in modulekaarten en in een infographic van het deeltijdprogramma. Voor de eerste module is een routekaart ontwikkeld met studiepad mogelijkheden. Verder zijn in de rubrics van generieke en vakspecifieke vakken de leeruitkomsten meer specifiek omschreven en is daarmee de inbreng van vakspecifieke kennis en vaardigheden verduidelijkt, in navolging van een aanbeveling uit de deeltijdflex-beoordeling.

Standaard 2 Onderwijsleeromgeving

Het programma, de onderwijsleeromgeving en de kwaliteit van het docententeam maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde leerresultaten te realiseren.

Conclusie

De opleiding **voldoet** aan de basiskwaliteit voor deze standaard.

Alle drie opleidingsvarianten hebben een onderwijsprogramma met een duidelijke opzet en een stevige inhoud. De opzet van de programma's is congruent met de onderwijsvisie en de programma's kennen een heldere doorvertaling van leeruitkomsten tot aan de toetsing. De opleiding doorleeft haar strategie en visie. De curriculumherziening langs drie programmalijnen (vakmanschap, vakkennis en leiderschap) is consequent uitgewerkt en wordt door alle betrokken partijen (studenten, docenten en werkveld) herkend en gewaardeerd. De aandacht in de leiderschapslijn voor de ontwikkeling van identiteit krijgt veel aandacht in relatie tot het leraarschap. De sterke verankering in het onderwijsprogramma maakt studenten bewust van de eigen ontwikkeling als persoon, in de studie en ook privé. De eigen kleur/identiteit van de opleiding is vooraf goed bekend, wat een bewuste keuze van studenten mogelijk maakt. Studenten geven aan dat zij een uitdagende en veilige leeromgeving ervaren. De studentbegeleiding kent een heldere structuur. Wel kan deze meer eenduidig worden ingevuld door coaches en duidelijker worden gemaakt waar studenten met specifieke vraagpunten terecht kunnen.

De eerste twee studiejaren staan redelijk vast en kennen vaak nog kleinere onderdelen. Het onderwijs kan in deze eerste jaren beter aansluiten op de stagecontext en op de voorkeur van studenten. Het derde en vierde studiejaar hebben een meer overstijgende focus op integrale beroepssituaties en bieden meer keuzevrijheden aan studenten. Dat wordt door studenten gewaardeerd omdat zij dan beter de opdrachten kunnen koppelen aan de context van hun stagescholen. De deeltijdstudenten ervaren daar, met de flexibele opzet van het deeltijdprogramma, al meer vrijheid in. De deeltijdwerkwijze van het vastleggen van vorderingen en bewijzen via portfolio's zou ook meerwaarde kunnen hebben in de voltijd- en duale variant.

Docenten zijn gekwalificeerd en capabel voor de uitvoering van het onderwijs en hebben de vrijheid om in onderwijsblokken aan te sluiten bij actualiteiten of onderwerpen die studenten zelf aandragen. Er is een goede balans tussen het volgen van de kaders en ruimte voor eigen invulling. Ook is er gerichte aandacht voor professionalisering van docenten, bijvoorbeeld op het gebied van toetsing, en voor kennis- en ervaringsdeling tussen nieuwe en meer ervaren docenten.

De opleiding investeert veel in informatievoorzieningen en begeleiding van instromende studenten. De verschillende instroommogelijkheden/studieroutes zijn helder in kaart gebracht. Voor het behoud van mannelijke studenten zijn er gerichte activiteiten, bijvoorbeeld de 'kleuterstage' op een later moment inplannen en binding door gezamenlijke activiteiten met alle mannelijke studenten (100% Meesterproef).

De aandacht voor praktijkonderzoek krijgt vorm via de nauwe verbondenheid met het lectoraat Samen Divers en de samenwerking met de twaalf academische opleidingsscholen. Studenten

kunnen bewuster gemaakt worden van het feit dat zij de onderzoekslijn doorlopen en onderzoekend vermogen ontwikkelen. Samen Divers heeft een veel grotere impact en bijdrage dan vanuit 'het lectoraatssubject/onderwerp' mag worden verwacht. Een compliment is hier op zijn plaats, aldus het panel.

Onderbouwing

Opzet programma

Het onderwijsprogramma heeft een heldere opzet langs de drie centrale leerlijnen:

- de vakkennislijn, afgeleid van de landelijke kennisbasis en de kennisbasis voor het Diploma Christelijk Basisonderwijs (DCBO);
- de leiderschapslijn, gericht op de persoonlijke en professionele beroepshouding en ontwikkeling van persoonlijk leiderschap zowel binnen de opleiding als tijdens de stages in het werkveld. Studenten kunnen hun persoonsontwikkeling als leerkracht opnemen als laatste persoonlijke zin in de lerareened;
- de vakmanschapslijn, afgeleid van de landelijke bekwaamheidseisen en gericht op de rol van leraar als professional, pedagoog, didactisch ontwerper en teamspeler. Deze lijn omvat het werkplekleren in de beroepspraktijk.

Deze leerlijnen dekken de vijf centrale KBS. In de laatste twee lijnen zijn de leeruitkomsten uitgewerkt op drie niveaus: opleidingsbekwaam (propedeusefase), LIO³-bekwaam (majorfase) en startbekwaam (minorfase).

De leerlijnen gelden voor alle drie opleidingsvarianten: voltijd, deeltijd en duaal (= praktijkpabo). De vakkennislijn is identiek voor alle varianten. De leiderschapslijn is bij de deeltijdstudenten meer op maat ingericht en bouwt voort op eerdere professionele kennis en ervaring. De curriculumherziening langs de drie programmalijnen wordt bij alle betrokken partijen (studenten, docenten en werkveld) herkend en gewaardeerd. Het panel vindt dat de opleiding met de centrale leerlijnen duidelijk aankoerst op het bereiken van dezelfde gewenste leerresultaten voor alle opleidingsvarianten.

De duale praktijkpabo volgt hetzelfde inhoudelijke programma als de voltijdopleiding. Het accent ligt meer op het leren in de praktijkcontext en op onderwijs op afstand via de digitale leeromgeving. De praktijkpabo is gericht op studenten die meer zelfstandig kunnen leren op hun werkplek. Dit maakt het mogelijk dat studenten verder weg wonen en werken, veelal in de regio's Dordrecht, Rotterdam en Gouda. Sinds 2019 is de praktijkpabo ook gestart in de regio Amersfoort, Ermelo, Apeldoorn en Ede.

Bij de deeltijdvariant staat het leren in de praktijk centraal. Dit wordt ondersteund met circa zes onderwijsdagen per module en met gerichte leertaken in de digitale leeromgeving. De deeltijdvariant werkt met flexibele leeruitkomsten en is opgebouwd uit drie opleidingsspecifieke modules. Daarnaast zijn er vijf meer generieke modules die binnen de beroepscontext van de student specifieke invulling krijgen. De onderwijsdagen zijn gericht op verrijking en integratie van de lesstof.

De duidelijke opzet is zichtbaar van het cursus(module)niveau tot aan de toetsing. Iedere cursus heeft een centrale leeruitkomst met meerdere leerarrangementen. Elke cursus omvat een

---

³ LIO: Leraar in opleiding

introductie, uitdagende leeractiviteiten, een tussentijdse voortgangcheck (met feedforward) en een toets om te kijken of de leeruitkomst wordt behaald. Deze informatie is goed beschikbaar in de digitale leeromgeving. Bij de Praktijkpabo wordt bij de start van ieder onderwijsblok stilgestaan bij het lerarenberoepsbeeld en de lerareneed. Dit biedt studenten een leidraad voor hun ontwikkeling en de onderwijsactiviteiten die ze gaan volgen. Het panel moedigt de opleiding aan dit ook meer in de voltijd- en deeltijdopleiding te doen. Daarmee krijgen studenten vanuit een totaalbeeld, beter zicht op het proces en waar zij staan in hun ontwikkeling. Studenten melden dat zij zo ook beter zicht krijgen op overstapmogelijkheden tussen de reguliere variant en de Praktijkpabo.

Studenten zijn positief over de leiderschapslijn met aandacht voor de persoonsontwikkeling als leerkracht. Dit maakt studenten bewuster van de eigen ontwikkeling als persoon, in de studie en ook privé. De aandacht voor reflectiemethoden en leiderschapstheorieën wordt gewaardeerd door studenten. Het helpt hen tijdens opdrachten, intervisie en supervisie om een eigen professionaliteit te bouwen. Studenten van de Praktijkpabo vragen daarbij wel meer aandacht voor de onderbouwing van de verschillende methoden en theorieën.

De eerste twee studie jaren in de voltijdopleiding staan redelijk vast en kennen vaak nog kleinere onderdelen. Het derde en vierde studiejaar zijn meer gericht op overstijgende thema's en de KBS. Daar ervaren studenten meer keuzevrijheden, waardoor zij opdrachten beter kunnen relateren aan de praktijksetting bij hun stagescholen. Deeltijdstudenten ervaren meer vrijheid met een flexibeler programmaopzet. De wijze waarop zij resultaten en vorderingen vastleggen in een portfolio zou ook van meerwaarde kunnen zijn voor de voltijd- en praktijkpabo-studenten.

Het panel is positief over de ruime mogelijkheden tot specialisatie in de latere studie jaren. Studenten kunnen in de tweede helft van het tweede studiejaar kiezen tussen de specialisaties jonge of oude kind. Daarnaast kunnen studenten in het tweede studiejaar kiezen voor een verdiepend kennisprofiel gericht op cultuur, ict, of wetenschap & techniek (onderzoekend leren). In het derde studiejaar is er de keuze tussen reguliere of academische WPL-scholen in het PLG-netwerk en is er de keuze voor een verdiepende minor (25 EC): Educational Designer, Educational Leadership of Teacher Educational Needs. In het vierde studiejaar volgen studenten een semester 'Kies op Maat' met keuze uit een beroepsverbredende of -verdiepende minor, binnen of buiten de CHE. Het panel is van mening dat de opleiding aan studenten veel ruimte biedt om een eigen kleur en invulling te geven aan de studie. Het is aan de student om de opbrengsten daarvan wel of niet op te nemen in de lerareneed.

Inhoud programma, kennis en vaardigheden

De opleiding biedt in de vakkennislijn een stevige inhoudelijke theoretische basis. Bestudering van de module-inhoud en het toetsprogramma bevestigt dat de landelijke kennisbasis, generiek en vakspecifiek, goed worden gedekt. Docenten hebben daar goed zicht op doordat ze actief zijn bij het actueel houden van die kennisbases. De kennisbasis wordt geborgd via jaarlijkse Radiant-peerreviews. De kennisbasis Godsdienst/Levensbeschouwing wordt geborgd via Verus (de Vereniging voor Katholiek en Christelijk Onderwijs).

Het panel vindt het goed dat de opleiding specifiek aandacht heeft voor ict en het gebruik van ict in het basisonderwijs. Dit krijgt vorm in een 'ict-lint' door alle studie jaren. Studenten leren daar de kennis en vaardigheden om ict in de eigen onderwijspraktijk in te zetten. Het is positief dat de opleiding extra gelden beschikbaar krijgt voor de inzet van ict in het onderwijs, met aandacht voor

digitale didactische hulpmiddelen, zodat studenten leren om met ict bij te dragen aan onderwijsvernieuwing.

Een mooi aspect vindt het panel de samenwerking met het Wetenschapsknooppunt Wageningen. Dit heeft tot doel wetenschap en techniek een meer prominente plek in de pabo en in het basisonderwijs te geven. Hiermee sluit de opleiding aan op actuele ontwikkelingen.

Het onderwijs op de CHE-pabo is praktijkgestuurd. Studenten leren de aangeleerde vakkennis in te zetten in beroepssituaties in de praktijkleeromgeving. Dit gebeurt voor een groot deel op de stageplaatsen binnen het PLG-netwerk en op de werkplekken van deeltijdstudenten. Studenten zijn daar positief over, maar geven wel aan dat er binnen de opleiding andere accenten worden gelegd dan in de stagepraktijk en dat dat meer in balans kan worden gebracht. Zo is er bijvoorbeeld op een aantal scholen duidelijk meer aandacht voor drama en muziek en geschiedenis, dan in de stagepraktijk. Studenten zouden graag meer keuzemogelijkheden hebben bij praktijkopdrachten door zelf de vakcontext te kiezen, bijvoorbeeld een opdracht uitwerken bij de vakken sport of muziek in plaats van een verplichting voor het vak beeldende vorming. Het panel is van mening dat de opleiding nog een slag kan slaan en het onderwijs nog beter kan aansluiten op de stagecontext en op de voorkeur van studenten. Dan krijgt het 'practice what you preach' nog meer vorm, zoals ook van studenten wordt verwacht dat hun lessen aansluiten op de beleving van leerlingen.

Bijna alle voltijdstages vinden plaats binnen de WPL-scholen van het PLG-Netwerk. De opleiding zet zich gericht in om ook voltijdstudenten met andere culturele of religieuze achtergronden goed te plaatsen binnen of buiten het PLG-netwerk. Daartoe zijn er ook contacten met openbare basisscholen in de regio. Studenten kunnen een voorkeur voor een stageplek opgeven en zijn tevreden over de stageplaatsingen. Deeltijd- en praktijkpabo-studenten volgen het praktijkleren vaker op niet-PLG-scholen. Zij zoeken zelf een geschikte praktijkleer/werkplek in de eigen regio. De opleiding gebruikt een praktijkscan om de geschiktheid van de basisscholen en de begeleiding te toetsen. Deeltijdstudenten zoeken vaak zelf al contact met een geschikte mentor en bespreken daar hun onderwijsdoelen en -traject. Afspraken tussen de ICO van de praktijkschool, de student en de trajectbegeleider van de opleiding worden vastgelegd in een tripartiteovereenkomst en werkplannen per semester.

Alle studenten geven aan dat zij bij het praktijkleren veel steun en feedback ervaren van mentoren. Het praktijkleren binnen het PLG-netwerk wordt positief ervaren. Wel zijn er verschillen in de mate waarin de mentor en ICO contact hebben met de opleiding. Ouderejaars zijn daar positiever over dan jongerejaars studenten. Praktijkpabo-studenten zijn vaak nog minder bekend met de beroepspraktijk en geven aan dat zij een betere 'matching' wensen met de mentor en de ICO van een stageschool en meer aandacht voor het werken in de schoolcultuur. Studenten geven aan dat de ICO en mentor niet altijd op de hoogte zijn van beoordelingseisen, waardoor studenten daar zelf uitleg over moeten geven. Voor deeltijdstudenten organiseert de opleiding (multidisciplinaire) professionele leergroepen, zodat zij ook een platform met medestudenten hebben om ervaringen als zij-instromer te delen en kennis uit te wisselen.

Studenten voelen zich goed voorbereid op de beroepspraktijk. Wel vragen voltijdstudenten meer aandacht voor pedagogische vaardigheden, bijvoorbeeld door nog meer koppeling van eigen ervaring aan beeldmateriaal van casussen. Ook kan volgens studenten het voeren van oudergesprekken meer aandacht krijgen.

Onderzoeksvaardigheden

In het programma is een onderzoekslint verweven dat zich richt op de kennis en vaardigheden van literatuuronderzoek tot praktijkgericht onderzoek. In de eerste studiejaren ontwikkelen studenten onderzoeksvaardigheden. Het uitvoeren van praktijkonderzoek krijgt vorm in de minor en in het afstudeeronderzoek. In het onderzoekslint is er ook specifiek aandacht voor wetenschap en techniek. Studenten ontwikkelen hun onderzoekende houding en vermogen en ze leren onderzoekresultaten te gebruiken ter verbetering van de eigen onderwijspraktijk. Studenten kunnen daarbij kiezen voor een meer praktische of een meer wetenschappelijke benadering bij hun onderzoek.

Het panel ziet een circulaire opbouw in de onderzoekslijn. Dat biedt een natuurlijke manier van leren en onderzoeksmethodieken leren toepassen. Echter, de opleiding constateert in haar reflectie, studenten hebben daar niet altijd goed zicht op en zijn zich er niet bewust van dat ze onderzoeksvaardigheden ontwikkelen. De samenhang in het onderzoekslint is bij studenten niet duidelijk. Het panel vindt het positief dat de opleiding deze constatering snel oppakt. Het komend studiejaar komen er extra colleges in het onderzoekslint. Ook wordt samen met het lectoraat Samen Divers een online pagina met informatie over praktijkonderzoek gestart. De opleiding signaleert ook dat studenten meer uitgedaagd kunnen worden om verschillende zienswijzen te vergelijken en te analyseren, in plaats van de nu gangbare aanpak om hun eigen standpunt te verantwoorden vanuit de literatuur (zie ook standaard 4). Het panel vindt dit een goede ontwikkeling.

Het aantal academische WPL-scholen is in de laatste jaren verdubbeld, van zes naar twaalf. Dit biedt aan een derde deel van de derdejaars minorstudenten een plaats op een academische opleidingsschool. De opleiding werkt in de academische opleidingsscholen samen met het lectoraat Samen Divers en ook met andere CHE-lectoraten. Het panel ziet de aanpak vanuit het lectoraat, gericht op participatief denken en doen, goed terug in het onderwijs. Op de academische WPL-scholen werkt men namelijk in de PLG's samen aan onderzoeksthema's gelinkt aan het schoolplan. In de groepen werken lectoren, leerkrachten, docenten, studenten en academisch geschoolde mentoren samen, onder begeleiding van de onderzoekscoördinator en de directeur. Het panel is zeer positief over deze aanpak, aangezien de onderzoeksonderwerpen aansluiten op het beleid en de ontwikkelingslijn binnen de school en studenten er direct de meerwaarde van zien. Het raakt immers de directe onderwijsuitvoering. Leerkrachten van de basisscholen en docenten van de opleiding integreren onderzoekresultaten in hun onderwijs. Het panel vindt dat de opleiding de werkleergemeenschappen nog meer kan benutten voor de professionalisering van de opleidingsdocenten naar masterniveau, mits goed gefaciliteerd om verhoging van werkdruk te voorkomen.

Internationalisering en wereldburgerschap

De opleiding werkt met het lectoraat Samen Divers ook samen bij het wereldburgerschapslint. Daarin wordt aandacht gegeven aan (religieuze) vieringen, aan opdrachten gericht op diversiteit en identiteit en aan de student-eigen identiteitsvorming. Studenten bezoeken onder andere Rotterdamse basisscholen met een grote diversiteit aan culturen en achtergronden. Studenten, de opleiding en het werkveld zijn daar positief over.

Dit lint omvat ook de aandacht voor internationalisering. In voorgaande jaren werd een internationale reis georganiseerd. In het laatste studiejaar is deze door de coronapandemie afgelast en is meer aandacht gegeven aan 'internationalisation at home' en de ontwikkeling van persoonlijke culturele competenties, onder andere tijdens de week waarin Rotterdamse basisscholen worden bezocht.

Het panel heeft waardering voor de wijze waarop internationalisering en wereldburgerschap op de CHE-pabo wordt vorm gegeven en stimuleert de opleiding om de aandacht voor diversiteit te blijven stimuleren.

Vormgeving van het programma en didactisch concept

De opleiding hanteert heldere ontwerpprincipes, waaronder het werken met 'learning communities' met veel aandacht voor de persoonlijke identiteitsontwikkeling als leerkracht. De opleiding streeft naar goede aansluiting en gerichte dialoog tussen werkveld en opleiding over onderwijs en onderzoek (in PLG'). Dit krijgt vorm in een hybride leeromgeving waar studenten praktijkgestuurd onderwijs volgen rond de kritische beroepssituaties en daarvoor de aangeleerde kennis inzetten. De student wordt meer en meer verantwoordelijk voor het eigen leerproces. Via Virtual Action Learning ondersteunen docenten, in hun expertrol, de ontwikkeling van de student tot startbekwame professional en vertonen daarbij voorbeeldgedrag. Dit alles wordt ondersteund door de digitale leeromgeving waar studenten veel informatie over cursusopzet en te behalen doelen kunnen vinden. Ook wordt meer en meer gebruik gemaakt van formatieve evaluatie om studenten gerichte feedback te geven voor verdere ontwikkeling.

Het panel constateert dat bovenstaande onderwijsvisie zichtbaar en voelbaar aanwezig is binnen de opleiding (constructive alignment). Alle betrokkenen verwijzen ernaar. In de uitvoering komt deze visie meer tot uiting in het derde en vierde leerjaar waar studenten meer eigen keuzes maken en werken aan grotere opdrachten. In de eerste twee studiejaar ervaren studenten een redelijk voorgeprogrammeerd onderwijsprogramma, waar zij zelf weinig in hoeven te sturen. Voltijdstudenten geven aan dat docenten wel een holistische benadering voorstaan, maar dat dat in de kleinere blokken en vakken niet altijd goed tot uiting komt. Bij de praktijkpabo en de deeltijdvariant is er meer afstemming mogelijk van de eigen leerdoelen op de onderwijspraktijk. Bij de deeltijd zijn de doelen breder geformuleerd wat studenten meer eigen vrijheid geeft tot invulling en timing van activiteiten. Praktijkpabo-studenten geven aan dat zij ieder onderwijsblok starten met een bespreking van de beoogde leeruitkomsten en indicatoren. Dat geeft hen een duidelijker beeld van wat zij moeten en kunnen doen om opdrachten in de schoolsetting uit te voeren. Het panel denkt dat een soortgelijke aanpak ook bij de voltijd, met name de eerste studiejaar, kan helpen om studenten een completer beeld te geven van de te volgen studieroutes en keuzemogelijkheden en om te komen tot een meer integrale holistische benadering.

In gesprekken en uit enquêtegegevens blijkt dat studenten een uitdagende en veilige leeromgeving ervaren. Studenten zijn positief over de onderwijsaanpak in de PLG-groepen, bijvoorbeeld bij de 'lesson study' waar studenten elkaars lessen observeren, van feedback voorzien en ook samenwerken bij het ontwerpen van lessen. Het gebruiken van elkaars kennis en ervaring werkt stimulerend.

Uit gesprekken met studenten blijkt dat studenten behoefte hebben aan meer duidelijkheid over de didactische en pedagogische visie en onderbouwing vanuit de theorieën en literatuur. Het panel is van mening dat de docenten van de opleiding daarin nog meer het goede voorbeeld kunnen geven (practice what you preach). Dat geldt ook voor het gebruik van de uitkomsten van recente internationale studies, andere vernieuwende onderwijsconcepten in de eigen didactiek.

Onderwijs in Corona-tijd

Het panel constateert dat de opleiding op veel fronten snel heeft gehandeld om het onderwijs bij de start van de Corona-lockdownperiode, doorgang te laten vinden. Studenten waarderen de

wijze waarop dit is opgepakt en uitgevoerd. Veel van het onderwijs is online verzorgd. Waar fysiek onderwijs mogelijk was, is voorrang gegeven aan de vaardigheidsvakken en de verweving van praktijk en theorie. Waar nodig is, met het PLG-netwerk, gezocht naar alternatieve manieren om leeruitkomsten aan te tonen en is dit ter goedkeuring voorgelegd bij de examencommissie.

Het online onderwijs was gericht op kennisoverdracht, interactie, samenwerking en coaching. Colleges zijn vaak beschikbaar gesteld voor studenten als video om later in eigen tijd en ruimte terug te kijken. Lessen zijn georganiseerd per dagdeel in vaste groepen om de studenten een vaste basis te bieden. Hierbij kwamen eerstejaars studenten meer dagdelen op school dan ouderejaars studenten, passend bij de grotere eigen verantwoordelijkheid van de student. Er is extra geïnvesteerd in het contact met de stagescholen om zoveel mogelijk stages door te laten gaan. Ook is er geïnvesteerd in meer informele contactmomenten om contact te houden met studenten en collega's en elkaars welbevinden te bewaken. Daartoe is ook een buddysysteem voor studenten gestart waar studenten ook samenwerken aan opdrachten uit de leiderschapslijn. De afstudeergesprekken met beroepsproducten als bewijslast hebben plaatsgevonden op de hogeschool en niet op de stagescholen. Door een bezinningscommissie zijn online bezinningsmomenten opgezet en de CHE heeft attenties gestuurd. Studenten ondernamen ook zelf creatieve activiteiten om elkaar een hart onder de riem te steken.

Studenten waarderen de inspanningen van de opleiding om de community in stand te houden. Wel ervaren studenten dat zij minder feedback kregen bij gemaakte opdrachten. Studenten signaleren verschillen in de wijze waarop docenten online lesgeven en wensen meer activerende werkvormen in de online lessen. De opleiding heeft oog en oor voor de reacties van studenten en heeft bijvoorbeeld een extra feedbackmoment ingepast en een vraagloket opgezet voor praktijkpabo-studenten. Ook wordt feedback over het verplaatsen van toetsmomenten serieus opgepakt. Het panel complimenteert de opleiding voor de wijze waarop ze voeling houdt met docenten en studenten en onderzoekt wat de impact van de Coronapandemie is op de studievoortgang en het welzijn van de studenten.

Instream en leerroutes

Het panel geeft een compliment voor het overzicht van studieroutes en instroomeisen dat de opleiding hanteert. Het biedt een beknopt en goed overzicht van de toelatingseisen en is behulpzaam bij het bepalen in welke route instromende studenten het beste passen. De opleiding hanteert de wettelijke instroomeisen. Kandidaten van 21 jaar of ouder kunnen een schriftelijk toelatingsexamen doen.

Uit gesprekken blijkt dat de eigen kleur en identiteit van de opleiding en hogeschool vooraf goed bekend zijn bij kandidaten, zodat zij een bewuste studiekeuze kunnen maken. Studenten melden dat zij de activiteiten in het eerste jaar gericht op community vorming zeer waarderen, ook in hun latere studiefasen. Het geeft hen veel binding met de eigen klas, de jaargroep en de pabo-opleiding. Studenten worden daarmee direct ondergedompeld in de onderwijsvisie via samenwerkingsopdrachten en doordat zij elkaar feedback moeten vragen.

Voor het behoud van mannelijke studenten is er specifiek aandacht, bijvoorbeeld door de 'kleuterstage' op een later moment in te plannen en door de organisatie van activiteiten met alleen mannelijke studenten bij elkaar. Onder de noemer '100% Meesterproef' worden extracurriculaire activiteiten en ontmoetingen gehouden, bijvoorbeeld outdoor activiteiten. Focus ligt bij onderlinge binding, professionele ontwikkeling en het verleggen van grenzen. De opleiding onderzoekt hoe nog beter kan worden aangesloten bij de leerstijl van mannelijke studenten. Het panel vindt het positief dat de opleiding daar gericht aandacht voor heeft.

De opleiding wil het onderwijs verder flexibiliseren om specifieke instroomgroepen te bedienen. Het panel denkt dat de opleiding daar goed kan voortbouwen op de ervaringen in de deeltijdvariant. Het werken met verschillende persona's kan daarbij behulpzaam zijn.

In het eerste studiejaar moeten studenten voldoen aan twee instaptoetsen: de landelijke toets Rekenen-Wiskunde en de CHE-toets taalvaardigheid. Waar nodig ontvangen studenten extra begeleiding van de onderwijsassistent rekenen.

Begeleiding

Studiebegeleiding is onderdeel van de leiderschapslijn. Studenten worden zowel individueel als groepsgewijs begeleid door een coach. Waar nodig is meer specifieke begeleiding mogelijk van de adviseur studiesucces, het decanaat en van professionals vanuit CHE Studentenwelzijn. Een coach voert periodiek individuele gesprekken met studenten en er zijn groepsbijeenkomsten. De coaches maken studenten wegwijs, volgen de studievoortgang en sturen bij de ontwikkeling van de student als actor in het eigen leerproces. In het derde en vierde studiejaar krijgt de begeleiding onder andere vorm via intervisie en supervisie. Voltijdstudenten wisselen per studiefase van coach. In de deeltijdvariant worden studenten gedurende de gehele studie begeleid door dezelfde trajectbegeleider. Bij de deeltijd worden afspraken vastgelegd in een tripartite overeenkomst en werkplannen per semester, opgesteld met de praktijkbegeleider en de trajectbegeleider van de CHE,

Op de WPL-scholen worden studenten begeleid door een mentor van de basisschool en de interne coach opleiden (ICO). De ICO doet ook lesbezoeken om een onafhankelijke beoordeling te garanderen. De opleiding heeft veel geïnvesteerd in het opleiden van mentoren en ICO's. Dit betaalt zich uit in hoge tevredenheid van studenten over de begeleiding bij de stages. Vanuit de opleiding wordt het contact met de scholen onderhouden door relatiebeheerders.

Studenten voelen zich gezien en gekend door docenten, coaches en mentoren. In het derde en vierde studiejaar is een goede klik met de coach wel belangrijk volgens studenten. Aandachtspunten liggen volgens studenten bij een meer eenduidige invulling van de begeleiding door de coaches en betere bekendmaking waar studenten met meer specifieke vraagpunten terecht kunnen. Studenten van de praktijkpabo geven aan dat er bij de overstap naar de deeltijdvariant behoefte was aan meer begeleiding inzake de aanvraag van vrijstellingen en het contact leggen met stagescholen.

Docenten

Het onderwijs wordt verzorgd door een team van 47 docenten, waarvan ruim 60% masteropgeleid is. Eén docent is gepromoveerd en twee docenten zijn bezig met een promotieonderzoek. Bijna de helft van de docenten heeft recente of actuele praktijkervaring in het basisonderwijs. Vier docenten zijn direct betrokken bij een lectoraat en praktijkonderzoek. Daarnaast zijn nog tien docenten betrokken bij de academische opleidingsscholen. De examinatoren zijn alle in het bezit van de Basis Kwalificatie Examinering (BKE). Leden van de examencommissie hebben of zijn bezig met de Senior Kwalificatie Examinering (SKE).

De docenten zijn goed georganiseerd in teams, blok- en moduleteams en vakgroepen. Een curriculumteam overziet het geheel. Leidinggevend en vormen het ondersteuningsteam 'Mens en Middelen' en onderwijsprocessen worden ondersteund door het team opleidingsbureau. Taken en verantwoordelijkheden zijn helder beschreven in het Opleidingsplan.

Professionalisering verloopt via de CHE-Academy en was het afgelopen jaar specifiek gericht op toetskwaliteit (basis- en senior kwalificatie examinering en formatieve evaluatie), op onderwijsontwikkeling en op relatiemanagement. Het plan is in volgende jaren ook professionalisering op het gebied van ict en leiderschap op te zetten. Professionalisering vindt ook vier keer per onderwijsblok plaats in het PLG-netwerk tijdens curriculumochtenden en ook tijdens kalibreersessies bij de beoordeling van het WPL. ICO en mentoren van de WPL-scholen zijn ook verplicht om scholing- en trainingsbijeenkomsten bij te wonen. Nieuwe docenten worden goed opgevangen en krijgen een ervaren docent als sparringpartner. Het panel is positief over de inspanning van de opleiding en adviseert te blijven investeren in de BKE-scholing van docenten, aangezien zeventig procent van de docenten nog niet BKE gecertificeerd zijn.

Het panel vindt dat de docenten voldoende gekwalificeerd zijn en capabel voor de uitvoering van het onderwijs. Er is een balans tussen het volgen van de kaders en ruimte voor eigen professionele invulling. Docenten hebben de vrijheid om in onderwijsblokken aan te sluiten bij actualiteiten of onderwerpen die studenten zelf aandragen. Ook is er gerichte aandacht voor professionalisering van docenten bijvoorbeeld op het gebied van toetsing, en voor kennis- en ervaringsdeling tussen nieuwere en meer ervaren docenten. Omwille van het innovatieve klimaat, adviseert het panel de opleiding om de docenten te stimuleren daar gebruik van te maken. Het panel herkent in het team de sterke waardengedreven cultuur van de hogeschool met een accent bij persoonlijk commitment van de medewerkers. Dit wordt bevestigd door studenten, die zien dat docenten een voorbeeldfunctie uitstralen. Studenten ervaren een complementair team van docenten die elkaar qua kennis en ervaring goed aanvullen. Wel kunnen docenten meer afstemmen in de wijze van begeleiding en de wijze van communicatie.

Voorzieningen

De opleiding is te Ede gehuisvest in een modern gebouw met alle benodigde fysieke en online onderwijsvoorzieningen. Het panel vindt het verzorgde gebouw een duidelijk pluspunt. Het onderwijs wordt ondersteund door de digitale leeromgeving 'Itslearning'. Daar vinden studenten veel informatie onder 'cursussjablonen'. Het panel ziet een werkend systeem, dat nog wel verschilt in de wijze en mate waarop het is gevuld. Nog niet alle docenten maken er volgens studenten zijn in staat om de mogelijkheden van het systeem goed te benutten. Docenten kunnen daar veel van elkaar leren. Tijdens de Coronacrisis is meer gebruik gemaakt van de digitale ondersteunende systemen en is verbetering merkbaar. Deeltijdstudenten zijn meer tevreden en geven aan dat indicatoren wel duidelijk zijn uitgewerkt, zodat studenten daar leerwegaafhankelijk aan kunnen werken.

Update beoordeling deeltijd

De aanbeveling vanuit de vorige deeltijdvisite om internationalisering en multiculturaliteit uit te werken in relatie tot de christelijke identiteit is CHE-breed opgepakt en staat nog in de kinderschoenen binnen de deeltijdopleidingen.

Er zijn hogeschoolbrede procedures en regelingen voor het opdoen van ervaring in een internationale context. Focus ligt echter vooral bij het 'at home' kunnen inspelen op aanwezige diversiteit binnen de context van het beroep, rekening houdend met diversiteit in persoonlijke eigenschappen, etnische, culturele en levensbeschouwelijke achtergronden en ideologische overtuigingen. Studenten moeten perspectieven vanuit internationale literatuur kunnen integreren in het professioneel handelen.

Het behoud van balans tussen de betrokkenheid van docenten bij studenten en de werkdruk blijft een aandachtspunt. Het panel heeft vanuit de gesprekken de indruk dat het management en het docententeam dit open en realistisch bespreken en proberen te borgen.

De bij de vorige visitatie geadviseerde doorontwikkeling van de tripartite overeenkomst, met vastlegging van leerplannen per student, krijgt vorm in het werken met een digitaal systeem waar de leerarrangementen per student worden vastgelegd. Ook is de praktijkscan van de werkplek meer uniform ingericht en gericht op de geschiktheid voor het aanleren en het aantonen van leeruitkomsten.

De algemene aanbeveling om het curriculum minder lineair in te richten, krijgt vorm via de persoonlijke studieplannen waar studenten kunnen aangeven of zij de modules in aangepaste volgorde willen volgen.

Standaard 3 Toetsing

De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing.

Conclusie

De opleiding **voldoet** aan de basiskwaliteit voor deze standaard.

De opleiding hanteert een duidelijk toetsbeleid dat goed en uitgebreid is beschreven en uitgewerkt in diverse ondersteunende documenten, waaronder het *Toetsbeleid* en het *Toetsprogramma*. Conform het begrip constructive alignment is de lijn van beoogde leeruitkomsten via module/cursusdoelen, toetsmatrijzen en rubrics met toetscriteria navolgbaar tot in de beoordelingen.

De beoordelingen zijn volgens het panel valide, betrouwbaar en navolgbaar met oog voor onafhankelijke beoordeling. Het panel vindt het sterk dat de opleiding voor praktijkbeoordelingen en ook bij het afstuderen werkt met een vaste groep van getrainde onafhankelijke werkveldbeoordelaars.

De opleiding heeft goed oog voor de borging van de kwaliteit van de toetsing en alle partijen pakken daar hun rol. Dit blijkt onder andere uit de gerichte kalibratiesessies tussen beoordelaars en ook met externe beoordelaars. Er is veel aandacht voor de training van ICO's en mentoren. Het panel ziet dat de opleiding de borgingscyclus sterk heeft neergezet en ook afrond. Het siert de opleiding dat vanuit een sterke kwaliteitscultuur er continu wordt gewerkt aan de versterking van de toetskwaliteit en de gehele toetscyclus.

De examencommissie voert haar wettelijke taken uit en is proactief. Ze analyseert uitkomsten van toetsen, inclusief afstudeertoetsing, is een positief kritische sparringpartner voor de opleiding en controleert ook de opvolging van verbeteracties.

Uit eigen analyses blijkt dat er aandachtspunten liggen bij de rol en benoeming van de externe werkveldbeoordelaars, bij de rubrics van de beroepsproducten en bij verduidelijking van criteria in de rubrics voor het eindgesprek bij het afstudeeronderdeel Innovatie Onderzoek. Uit gesprekken blijkt dat de opleiding deze verbeterpunten serieus oppakt via kalibratiesessies, training van externe beoordelaars en fine tuning van de rubrics.

Onderbouwing

Toetsbeleid en -systeem

De opleiding voert een helder beschreven toetssysteem dat aansluit op de landelijk geldende kaders en het toetsbeleid van de hogeschool. Het geheel is vastgelegd in het *Toetsbeleidsplan*. Voor de deeltijdopleiding is er een eigen toetsbeleid dat past bij het werken met leeruitkomsten en flexibel onderwijs. Volledige overzichten van alle toetsen zijn opgenomen in de Onderwijs- en Examenregeling, in het voltijd-toetsprogramma en in een deeltijd-EC-tabel. Het panel ziet een navolgbare lijn van leerdoelen tot aan de toetsing, conform het begrip constructive alignment. De beoogde leeruitkomsten en de vertaling naar leerdoelen per cursus/module zijn bepalend voor de toetsvorm en -inhoud en voor de formatieve evaluatiemomenten. Dit biedt stevige houvast voor valide en navolgbare beoordelingen.

Uit gesprekken met docenten en studenten blijkt dat de toetsinformatie beschikbaar is in de digitale leeromgeving en dat toetsmatrijzen en rubrics houvast bieden voor de opzet en

beoordeling van toetsen. Studenten vinden alle informatie over toetsing in de digitale leeromgeving per module/cursus. Dit maakt de toetsing transparant en betrouwbaar. De rubrics voor de beoordeling van beroepsproducten zijn soms te voorschrijvend en kunnen wat ruimer worden geformuleerd. Positief is dat de beoordeling van beroepsproducten en het eindniveau altijd door twee beoordelaars (4-ogenprincipe) plaatsvindt met oog voor een onafhankelijke beoordeling.

De opleiding werkt met formatieve en summatieve toetsing in zowel de voltijd- als de deeltijdvariant. Formatieve toetsen zijn ook gericht op het geven van feedforward en het bijsturen van studenten tijdens tussentijdse checks. Dit kan bijvoorbeeld via een ontwikkelgesprek, peerfeedback, een feedbackgesprek met docenten/ stagebegeleiders, een proeftoets of een presentatie met feedforward.

Elke cursus of module wordt afgerond met een summatieve toets. Bij de vakkennislijn zijn dit vaak kennistoetsen en opdrachten. Bij kennistoetsen maakt men gebruik van een toetsbank. In de deeltijdvariant wordt kennis geïntegreerd getoetst bij de beoordeling van de beroepsproducten. Bij de leiderschaplijn is er vaker toetsing via een paper. In de vakmanschaplijn vindt toetsing plaats aan de hand van de integrale beoordeling van vakkennis en vakmanschap van de opgeleverde beroepsproducten bijvoorbeeld les- of groepsplannen, lesontwerp en -uitvoering, verkregen feedback van mentoren/ICO, interventie- of handelingsplannen of een logboek. Een beroepsproduct wordt altijd opgeleverd met een theoretische onderbouwing vanuit (vak)literatuur en een reflectie op het leerproces.

Toetsuitvoering

Het panel heeft tijdens het visitatiebezoek een selectie van toetsen uit alle leerjaren ingezien en ook afstudeerbeoordelingen bekeken. Het panel vindt dat de opleiding goed oog heeft voor de validiteit, betrouwbaarheid van de toetsen en navolgbaarheid van de beoordelingen, met oog voor onafhankelijke beoordeling. De toetsen sluiten goed aan bij leerstof en het gewenste niveau. Een sterk punt is de inzet en gerichte training van praktijkbeoordelingen bij het WPL en de proeve van bekwaamheid. De opleiding maakt daarbij gebruik van een vaste groep van getrainde onafhankelijke werkveldbeoordelaars. In een Radiant Midterm is aangegeven dat de rol en positie van deze externe beoordelaars verduidelijking behoeft. De opleiding onderneemt actie om de positie van de externe beoordelaars beter vast te leggen, bijvoorbeeld door aanwijzing door de examencommissie als formeel examinator. Externe beoordelaars worden begeleid door de examinator en er wordt onderzocht hoe hier verder vorm aangegeven kan worden. Beoordelaars zijn master geschoold en doen mee aan de jaarlijkse kalibreersessie onder verantwoordelijkheid van de examinator.

In de beginfase van de opleiding zijn er nog veel kleinere kennistoetsen. In de eindfase wordt meer gewerkt met holistische beoordelingen gericht op het behalen van de leeruitkomsten. De opleiding werkt daarbij vaak met twee beoordelaars (van opleiding en werkveld), die niet de directe begeleiders zijn van de te beoordelen studenten. Daarmee geeft de opleiding goed invulling aan het 4-ogenprincipe en aan het onafhankelijk beoordelen.

Een aantal toetsen wordt uitgevoerd volgens landelijke richtlijnen. Dit zijn de landelijke kennistoetsen Rekenen-Wiskunde en Nederlands (jaar 3 van de voltijd en module 4 van de deeltijd) en de landelijke kennisbasistoets godsdienst/levensbeschouwing. Laatste krijgt vorm in een visiestuk/position paper over het christelijk basisonderwijs.

Studenten vinden de toetsen haalbaar met een goede voorbereiding. Deeltijdstudenten vinden het fijn dat ze de toetsen zelf kunnen inplannen in de flexibele onderwijsopzet. Studenten zien dat hun feedback leidt tot gerichte aanpassingen, met name in de vakkennislijn. Voor de rubrics wensen ze meer ruimte in de criteria om de praktijkopdrachten beter te laten aansluiten op het werkplekleren. Het werkveld vindt de rubrics vaak lastig te interpreteren, waardoor er veel afstemming nodig is om de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid te borgen. Ditzelfde geldt ook voor de rubric van het afstudeeronderdeel Innovatief Onderzoek. Het panel vindt de rubrics vaak te gedetailleerd. Daarmee ligt het gevaar van versnippering op de loer. Het panel adviseert de aandacht voor integraliteit te behouden. Een toets of rubric is een middel om te behalen wat het behaalde niveau is en geen doel an sich. Bij de beoordeling van de proeve van bekwaamheid kan de opleiding duidelijker maken hoe met van puntentoekening tot een eindcijfer komt.

Studenten ontvangen uitgebreide feedback bij behaalde onvoldoendes. Zij wensen meer feedback bij voldoende beoordelingen. Het panel moedigt de opleiding aan om daar meer aandacht aan te geven in het kader van de gewenste feedforward. Overigens vindt het panel de gegeven feedback inhoudelijk vaak duidelijk en behulpzaam voor voltijdstudenten om hun verdere leerpad vorm te geven. Deeltijdstudenten geven aan dat de feedback aan concreetheid kan winnen.

Vrijstellingen worden verleend op individuele basis. Op de routekaart met opleidingsroutes is duidelijk aangegeven welke vrijstellingen kunnen worden aangevraagd bij verkorte en versnelde studieroutes. Deeltijdstudenten doorlopen bij de start van de studie een assessment om te bepalen of vrijstellingen mogelijk zijn op basis van eerder verworven competenties of ervaring. Daarnaast kunnen studenten rechtstreeks vrijstellingen aanvragen bij examinatoren. Vervolgens worden persoonlijke studieroutes gekeurd door examencommissie. Voor de afsluitende module worden nooit vrijstellingen gegeven. De examencommissie bepaalt of vrijstellingen worden verleend op basis van het advies van assessoren of examinatoren.

Borging kwaliteit toetsing en beoordeling

Het panel ziet een stevige kwaliteitsborgingscyclus waarbij de Plan-Do-Check-Act-cyclus wordt doorlopen op niveau van de cursus/module, van het onderwijswijsblok en op studiefase- en beleidsniveau. Op de diverse niveaus worden er structureel afstemmingsoverleggen belegd over de kwaliteit van de toetscyclus en toetsuitvoering met oog voor de validiteit, betrouwbaarheid en analyse van de toetsresultaten. Daar worden veel partijen bij betrokken: van studenten, docenten, management en beleid tot aan betrokkenen uit het werkveld.

De aangewezen examinerator is eerstverantwoordelijk voor de kwaliteit van een cursus/module en de gehele toetscyclus: van heldere formulering en instructie, het aanleveren van toetsitems, de toetsmatrijs, de uitvoering, het beoordelingsformulier, de evaluatie van de toets tot aan eventuele verbeterplannen. Bij grotere cursussen/modules werken beoordelaars onder verantwoordelijkheid van de examinerator. De examinerator zorgt voor kalibratie tussen beoordelaars. De examencommissie houdt 'intervisie-/dashboardgesprekken' met examinatoren over de kwaliteit van toetsing en examinering, waarin de analyse van de toets en de toetsresultaten worden besproken.

Ook zijn er jaarlijkse kalibratiesessies met examinatoren over de beoordelingen op eindniveau, met werkveldbeoordelaars binnen de vakmanschaplijn en met coaches binnen de leiderschaplijn. Jaarlijks is er een review in Radiantverband gericht op de beoordeling van de landelijke kennisbases. Per semester zijn er ICO-bijeenkomsten om de praktijkbeoordelingen af

te stemmen. De ICO traint de mentoren binnen hun de praktijkschool. Voor de deeltijd zijn er praktijkbegeleidersdagen op de CHE om begeleiding en beoordeling af te stemmen.

Ook de professionalisering van docenten op het gebied van toetsing is een belangrijk borgingsinstrument. De opleiding investeert daar gericht op de BKE- en SKE- certificering. Alle examinatoren zijn BKE-gecertificeerd en de leden van de examencommissie zijn SKE-gecertificeerd of daarmee bezig. Dit mag volgens het panel verder worden doorgezet. Tijdens de Coronapandemie hebben examinatoren regelmatig moeten uitwijken naar andere toetsvormen of flexibeler inlevermomenten, bijvoorbeeld online afname of vervangende opdrachten bij werkplekuren. De proeve van bekwaamheid op eindniveau is zoveel mogelijk fysiek afgenomen. Uit gesprekken blijkt dat dit goed is afgestemd met de examencommissie om de kennis en niveaueisen te bewaken. De examencommissie heeft toetsresultaten tijdens de Coronapandemie gevolgd en signaleert geen significante verschillen in de eindresultaten.

Examencommissie

De opleiding werkt met een examencommissie voor de voltijd en praktijkpabo. De voltijdexamencommissie is eindverantwoordelijk voor de diplomering van zowel de voltijd- als de deeltijdvarianten en delegeert een aantal taken naar de deeltijdexamencommissie bijvoorbeeld de borging van de assessment-toetsen, de erkenning van eerder behaalde leeruitkomsten en de accordering van de leerplannen per student.

Het panel ziet een actieve en proactieve examencommissie over de volle breedte van het takenpakket. De examencommissie is een positief kritische gesprekspartner voor de opleiding en levert gerichte input vanuit de eigen analyses van de toetsprocedures, de toetsen, de toetsafname en het niveau van de afstudeerproducten. Ook is de examencommissie proactief bij het organiseren van halfjaarlijkse intervisiebijeenkomsten voor examinatoren, bij professionalisering op het gebied van toetsing en beoordeling en bij discussies over de opbouw en samenhang van het curriculum. Uit eigen analyses onderneemt de opleiding actie om de positie van de externe beoordelaars beter vast te leggen met bijvoorbeeld aanwijzing door de examencommissie als formeel examiner.

Het panel ziet heldere (jaar)verslagen en rapportage van de examencommissie, waarin ook het verlenen van vrijstellingen wordt verantwoord en blijkt dat ze de verantwoording nemen voor het vaststellen van de uitslag van examens.

Update beoordeling deeltijd

De aanbeveling om leeruitkomsten meer holistisch te waarderen en beoordelen en te werken met meer flexibele toetsroosters is opgepakt. De opleiding werkt aan meer flexibiliteit in het aantal toetsmomenten en vermindering van het aantal kennistoetsen door kennis meer geïntegreerd te toetsen in de beroepsproducten. Dit geeft enige verlaging van de toetsdruk bij studenten, maar niet zonder meer werkdrukverlaging bij de docenten aangezien holistisch toetsen goede kalibratie vereist om de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid te borgen. Dit is onderdeel van de professionalisering van docenten/beoordelaars. De opleiding wil nog meer aansluiten bij het instroomassessment waar waardering van eerder verworven kennis en competenties mogelijk is. De opleiding heeft mede door de Covidpandemie goede ervaring opgedaan met dossiertoetsen ter vervanging van (digitale) kennistoetsen. In de dossiers tonen studenten hun kennis op een hoger niveau aan in de meer toegepaste context van hun eigen beroepspraktijk.

Standaard 4 Gerealiseerde leerresultaten

De opleiding toont aan dat de beoogde leerresultaten zijn gerealiseerd.

Conclusie

De opleiding **voldoet** aan de basiskwaliteit voor deze standaard.

De drie producten in de afstudeerdossiers vormen een mooie afsluiting van de drie leerlijnen. De eindwerken bevestigen het gewenste niveau en de gewenste startkwalificaties voor een startende leerkracht en zijn congruent met de uitgangspunten voor het curriculum van de opleiding. De proeve van bekwaamheid en het position paper bevestigen de ontwikkeling van studenten tot zelfstandig bekwame leerkracht. De innovatieve onderzoeken laten zien dat studenten in staat zijn om met behulp van theorie gedegen praktijkonderzoek uit te voeren en op grond daarvan het eigen onderwijs kunnen verbeteren. Verbeterpunten liggen bij het gebruik van meer actuele literatuur, koppeling van de eigen visie aan de literatuur en het aanbrengen van meer focus in de onderzoeksvraagstellingen.

Onderbouwing

Opzet afstudeerfase

Bij alle drie opleidingsvarianten (voltijd, praktijkpabo en deeltijd) ronden studenten de studie af met een proeve van bekwaamheid, een Innovatieonderzoek en een position paper. Deze onderdelen vormen volgens het panel een mooie afsluiting van de drie programmaliijnen en worden gezamenlijk afgerond in het integrale eindgesprek. In een overzicht toont de opleiding dat met deze afstudeeropzet de beroepskwalificaties en KBS worden afgedekt. Het afstuderen vindt plaats in het laatste semester van de voltijd- en praktijkpabo en in de achtste module van de deeltijdvariant. De afstudeerkaders en -processen zijn duidelijk beschreven in de afstudeerregelingen voltijd/praktijkpabo en deeltijd. Ook in de digitale leeromgeving is veel informatie beschikbaar.

Bij de proeve van bekwaamheid, het professioneel handelen in de praktijk, laten studenten zien dat zij beroepsbekwaam zijn, gedurende veertig dagen zelfstandig functioneren, de eindverantwoordelijkheid voor een groep kunnen dragen en volledig kunnen meedraaien in een basisschoolteam.

Met het innovatieonderzoek laten studenten zien dat zij een onderzoekscyclus kunnen doorlopen en daarmee bijdragen aan de verbetering van de (eigen) beroepspraktijk. Studenten formuleren een onderzoeksvraag, die veelal aansluit op ontwikkelvragen binnen de WPL-school. Vanuit gegevens en analyse werkt de student toe naar een beroepsproduct. Studenten zijn vrij in de vormkeuze, bijvoorbeeld onderwijsmateriaal, vlogs of een artikel in een vakblad. Het beroepsproduct wordt gepresenteerd en besproken in een eindgesprek.

In het position paper reflecteren studenten op hun ontwikkeling qua vakkennis, vakmanschap en leiderschap en tonen de leeruitkomsten professionele identiteit aan. De student beschrijft wie hij/zij is en waar hij/zij staat als persoon en professional en welke invulling wordt gegeven aan de

rol in de samenwerking met kinderen, ouders en collega's. Dit wordt afgerond met een eindgesprek.

De begeleidingsrollen zijn helder beschreven bij alle drie de eindproducten. De proeve van bekwaamheid wordt begeleid door de mentor of praktijkbegeleider op de WPL-school. Het Innovatieonderzoek en het position paper worden begeleid door masteropgeleide docenten.

Bij de voltijd/praktijkpabo worden de beoordelingen uitgevoerd in koppels van interne en externe beoordelaars, die dezelfde scholing en kalibratie volgen. Bij de deeltijd worden beoordelingen uitgevoerd door koppels van twee interne beoordelaars met input van de praktijkbegeleiders. Voor de beoordeling van de drie afstudeeronderdelen wordt gewerkt met een toetsmatrijs, die is uitgewerkt naar drie specifieke rubrics.

Het panel is positief over de samenwerking met het lectoraat Samen Divers en de academische opleidingsscholen. Dat zorgt voor passend onderzoeksvragen van de school en het geeft studenten en begeleiders een stevige basis qua onderzoeksvaardigheden.

Producten van afgestudeerden

Het panel heeft van de afstudeercohorten 2019-2020 en 2020-2021 zestien afstudeerdossiers geselecteerd naar rato van het aantal studenten per variant en naar rato van de becijfering. De selectie omvatte dertien voltijddossiers (inclusief drie van studenten die zijn gestart in de praktijkpabo⁴) en drie deeltijddossiers.

Het panel oordeelt dat alle vijftien dossiers voldoen aan het gewenste niveau en gestelde de vakbekwaamheid. Het panel ziet veel eindwerken van hoog niveau, zowel bij het position paper, het innovatief onderzoek als bij de proeve van bekwaamheid. De werken zijn inhoudsrijk en passend bij het vakgebied waarvoor wordt opgeleid, bijvoorbeeld onderzoeken gericht op begeleiding in passend onderwijs, de behoeften van hoogbegaafde leerlingen of het belang van buitenlessen in speciaal onderwijs.

In de proeve van bekwaamheid is duidelijk zichtbaar dat de studenten hun bekwaamheid aantonen aan de hand van de vijf KBS en de leeruitkomsten startbekwaamheid gericht op het vormgeven van het onderwijs en de samenwerking met collega's. Van zowel de mentor, de ICO als de trajectbegeleider ontvangen studenten gerichte feedback per KBS. Het panel adviseert om in de WPL-verslagen studenten een kort verslag te laten maken hoe/waar/waarom bekwaamheidseisen in de praktijk zijn uitgevoerd. Op deze wijze kan een set bewijslast met samenhang worden verkregen, waar nu bewijzen meer los worden gepresenteerd. Het panel vindt het positief dat studenten in de feedback bij de proeve van bekwaamheid ook een aantal betekenisvolle suggesties ontvangen om zich verder te ontwikkelen, waarbij nadrukkelijk ruimte wordt gegeven om daar zelf als professional keuzes in te maken.

De position papers geven een mooi beeld van de persoonlijke en professionele ontwikkeling als leerkracht. Het panel ziet dat er aandacht is voor de waardengelaagdheid en de levensbeschouwelijke kant. Studenten geven in hun position paper bijvoorbeeld aan hoe ze zijn omgegaan met feedback en identiteitsspanningen. In de position papers is ook nadrukkelijk aandacht voor de plannen die de studenten hebben voor de toekomst en waarin ze zich willen

---

⁴ In de afstudeerfase gaan de voltijd en de praktijkpabo in elkaar over.

blijven ontwikkelen. Voorbeelden daarvan: luisteren naar wat goed voor me is, of blijven werken aan mijn vakbekwaamheid of omgaan met verschillen tussen leerlingen.

Het panel heeft een grote variatie aangetroffen bij de innovatieonderzoeken, variërend van zeer theoretisch tot zeer praktisch onderzoek, bijvoorbeeld ontwerpgericht of participatief onderzoek. Het panel vindt de onderzoeksopzet en methodiek vaak academisch gericht geschreven met redelijk vaak data-analyse, wat klopt bij de onderzoeksaanpak die wordt aangeleerd (volgens Baarda). Het panel is van mening dat studenten zich meer kunnen oriënteren richting praktijkgericht en participatief onderzoek met meer kwalitatieve werkwijzen om hiermee het onderzoek praktijkgerichter vorm te geven.

De vraagstelling van de onderzoeken wordt duidelijk afgestemd op de context van de (academische) stagescholen. Daarbij ziet het panel mogelijkheden tot verdere inperking en focus in de vraagstelling. Begeleiders in de school en van de opleiding kunnen daar strakker op letten. De vertaling van uitkomsten naar het handelen zijn vaak instrumenteel beschreven. Daarbij adviseert het panel om de aanbevelingen meer te richten op de praktijkaanpak en effecten daarvan.

Het panel is van mening dat er in de eindwerken meer verwijzing mogelijk is naar actuele literatuur vanuit de laatste tien jaar. Studenten maken gebruik van veelal 'oudere' literatuur en kunnen worden aangespoord om dat zelf meer aan te vullen vanuit recentere publicaties. Daarnaast kunnen studenten ook meer worden uitgedaagd om bronnen te vergelijken en van daaruit een eigen visie te vormen. Nu bevatten eindwerken vaak een overzicht van literatuurabstracts naast en los van de eigen visie van de student.

Functioneren afgestudeerden

De opleiding heeft via het alumnibeleid, de stagecontacten en via LinkedIn-communities nauw contact en een sterke verbondenheid met afgestudeerden die werkzaam zijn bij PLG-partnerscholen. Met alumni die elders werkzaam zijn, is er minder direct contact. De opleiding verschaft informatie over aanvullende naschoolse cursussen en support, over onderwijsvacatures in het netwerk en verzamelt informatie over nascholingsbehoefte en ervaringen van startende leraren.

In een alumnionderzoek in 2019 geven studenten aan tevreden te zijn over de aansluiting tussen de opleiding en het werk.

Vanuit de contacten van de opleiding en de gevoerde gesprekken verneemt het panel dat de afgestudeerden als startende leerkrachten een waardevolle toevoeging zijn voor de scholen en het PLG-netwerk. Als sterke punten worden genoemd dat studenten en alumni open staan voor feedback, een open leerhouding hebben en oog hebben voor het individuele kind.

Update beoordeling deeltijd

Bij de vorige beoordeling kregen de deeltijdopleidingen de aanbeveling om bij de afsluitende module de relatie van de generieke leeruitkomsten met de landelijke eindkwalificaties transparanter te beschrijven. In de huidige opzet zijn de leeruitkomsten van de deeltijd gelijk aan die van de voltijd en zoals bij standaard 1 beschreven is, is het helder dat deze de landelijke eindkwalificaties dekken.

Eindoordeel over de opleiding

	Voltijd	Duaal, praktijkpabo	Deeltijd
<i>Standaard 1 Beoogde leerresultaten</i>	Voldoet	Voldoet	Voldoet
<i>Standaard 2 Onderwijsleeromgeving</i>	Voldoet	Voldoet	Voldoet
<i>Standaard 3 Toetsing</i>	Voldoet	Voldoet	Voldoet
<i>Standaard 4 Gerealiseerde leerresultaten</i>	Voldoet	Voldoet	Voldoet

De oordelen zijn gewogen volgens de beslisregels van de NVAO. Op basis hiervan beoordeelt het visitatiepanel de kwaliteit van de bestaande hbo-bachelor Opleiding Leraar Basisonderwijs van Christelijke Hogeschool Ede als **positief**.

Aanbevelingen

Standaard 2

- Zet de ontwikkeling van de leiderschapslijn door in gezamenlijkheid met zowel besturen, toekomstige schoolleiders en CHE-leiders in een lerende community. Dat leidt vaak tot positieve impulsen.
- Blijf goed aandacht houden voor diversiteit en inclusiviteit in de context van het eigen werkveld en in context van de maatschappelijke opdracht om studenten op te leiden voor het brede werkveld.
- Creëer meer ruimte en keuzevrijheid creëren voor de eerste- en tweedejaars studenten.
- Laat betekenisvolle elementen uit de werkwijze, inhoud en beoordelingssystematiek uit de deeltijd meer indalen in de voltijd.

Standaard 3

- Geef verdere opvolging aan de aanbevelingen (Rapport Midterm) gericht op de facilitering van de examinatoren, aandacht voor formatieve toetsing met oog voor de duurzame leereffecten voor de student en aanpassing van de rubrics gericht op meer integrale en holistische beoordeling en borging van de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid.
- Verbeter de feedback op alle toetsen.
- Formaliseer van de rol van externe beoordelaars als formeel examinerator.
- Breidt de BKE-scholing uit naar alle docenten.

Standaard 4

- Werk verder aan de aanbevelingen (Rapport Midterm) gericht op:
  - het inzichtelijker verbinden van de bekwaamheidseisen aan de eindwerken.
  - verantwoording van het behalen van de bekwaamheidseisen in korte student-WPL-verslagen, waarmee een set bewijslast met samenhang kan worden opgebouwd.
  - verduidelijking van de rubrics en het beoordelingsformulier van de proeve van bekwaamheid.
- Pak de uitkomsten snel op van het onderzoek van het lectoraat naar mogelijkheden om de samenhang tussen de drie afstudeeronderdelen en de drie opleidingslijnen aan te scherpen.
- Verbeterpunten bij het afstudeeronderzoek liggen bij het gebruik van meer actuele literatuur, het aanbrengen van meer focus in de onderzoeksvraagstellingen en verdere ontwikkeling van de oriëntatie richting praktijkgericht onderzoek.

Deel III

Bijlagen

1. Bezoekprogramma

27 september 2021 Agenderende auditdag

Tijden:	Thema	Gesprekspartners
10:00-10:15	Ontvangst en opening	<ul style="list-style-type: none"> • directeur opleiding tot Leraar Basisonderwijs (LBA) • Curriculum Team (CT) lid fase 1 en 2 • CT lid fase 3 en inductie • CT lid Deeltijd onderwijs (DTO), leidinggevende • leidinggevende, coördinator Werkpleklers (WPL)
10:15-10:45	Introductie van de opleiding tot leraar basisonderwijs aan de Christelijke Hogeschool Ede	<ul style="list-style-type: none"> • directeur LBA • CT lid fase 1 en 2 • CT lid fase 3 en inductie • CT lid DTO, leidinggevende • leidinggevende, coördinator WPL • voorzitter Dagelijks bestuur (DB) PLG-Netwerk (Samen Opleiden & Professionaliseren) Christelijke Primair onderwijs Veenendaal en omgeving
10:45-12:15	Bestudering materialen/documenten	Panel
12:15-13:00	Lunch met docenten: open dialoog in het opleidingshart	Vrije uitnodiging docententeam
13:00-13:30	Intern overleg panel	
13:30-14:15	Terugkoppeling: Inventarisatie thema's en aandachtspunten bezoek 11 oktober	<ul style="list-style-type: none"> • directeur LBA • CT lid fase 1 en 2 • CT lid fase 3 en inductie • CT lid DTO, leidinggevende • leidinggevende, coördinator WPL • student-lid opleidingscommissie (Ocie)

11 oktober 2021 Bezoekdag met gesprekken

Tijden:	Thema	Gesprekspartners
08:45-09:00 uur	Aankomst panelleden	
09:00-09:30 uur	Bestudering materialen/documenten	Panel
09:30-10:00	Ontvangst en opening van de dag	<ul style="list-style-type: none"> • directeur LBA • CT lid fase 1 en 2 • CT lid fase 3 en inductie • CT lid DTO, leidinggevende • leidinggevende, coördinator WPL • student-lid opleidingscommissie (Ocie)
10:00-10:45	<p>Gesprek standaard 1 - Beoogde leerresultaten</p> <p><i>(Pitch 5 minuten als start)</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • CT lid fase 1 en 2 • CT lid DTO, leidinggevende • programmaleider KBS 5, opleidingsdocent onderwijskunde en pedagogiek • lector van lectoraat samen divers • student L3/4 • Lid DB PLG-bestuurder, Vereniging voor Christelijk onderwijs in Papendrecht en Sliedrecht.

10:45-11:00	Koffiepauze	
11:00-11:45	Gesprek standaard 2 – Onderwijsleeromgeving	<ul style="list-style-type: none"> • opleidingsdocent onderwijskunde en pedagogiek, programmaleider KBS 2, coach • opleidingsdocent bewegingsonderwijs, coach, ontwikkeling leiderschapslijn • opleidingsdocent aardrijkskunde, geschiedenis en minoren, examinator vakmanschapslijn, vakkennisslijn, beoordelaar leiderschapslijn. • WPL-ondersteuner • Student academische WPL-school voltijd L3 • directeur PLG-netwerk, bovenschoolse opleidingscoach (BOC), Willem van Oranjeschool
11:45-12:15	Lunch voor panel	
12:15-12:45	Pauze voor panel	
12:45-13:30	Gesprek met studenten	<ul style="list-style-type: none"> • Alumni DTO • student VTO L3 • student VTO L4 • student VTO L2 • Student L2 • Student L3
13:30-13:45	Koffiepauze	
13:45-14:45	Gesprek standaard 3 – Toetsing standaard 4 - Eindniveau <i>(Pitch 5 minuten als start)</i>	<ul style="list-style-type: none"> • opleidingsdocent onderwijskunde, examinator vakmanschapslijn, beoordelaar leiderschapslijn. • examinator vakmanschapslijn afstuderen, opleidingsdocent onderwijskunde, associate lector bij lectoraat samen divers. • coördinator WPL, opleidingsdocent rekenen-wiskunde • voorzitter examencommissie, opleidingsdocent rekenen • alumnus (07-2021) • werkveldbeoordelaar PLG-netwerk de Bron.
14:30-14:45	Koffiepauze	
14:45-15:15	Afrondend gesprek	<ul style="list-style-type: none"> • directeur LBA • CT lid fase 1 en 2 • CT lid fase 3 en inductie • CT lid DTO, leidinggevende
15:15-16:00	Beoordelingsoverleg panel	
16:00-16:15	Terugkoppelingsgesprek	<ul style="list-style-type: none"> • directeur opleiding tot Leraar Basisonderwijs (LBA) • Curriculum Team (CT) lid fase 1 en 2 • CT lid fase 3 en inductie • CT lid Deeltijdonderwijs (DTO), leidinggevende • leidinggevende, coördinator Werkplekieren (WPL) • studentlid opleidingscommissie • Lid DB PLG-bestuurder, Vereniging voor Christelijk onderwijs in Papendrecht en Sliedrecht. • (De rest van de gespreksleden + het team staan in de ruimte optioneel aanwezig)

16:15-17:00	Ontwikkelsprek	<ul style="list-style-type: none"> • directeur opleiding tot Leraar Basisonderwijs (LBA) • Curriculum Team (CT) lid fase 1 en 2 • CT lid fase 3 en inductie • CT lid Deeltijdonderwijs (DTO), leidinggevende • leidinggevende, coördinator Werkpleklers (WPL) • studentlid opleidingscommissie
--------------------	-----------------------	---

2. Bestudeerde documenten

Zelfevaluatie-rapport Opleiding Leraar Basisonderwijs Christelijke Hogeschool Ede
Zelfevaluatie-rapport en beoordelingsrapport deeltijdopleidingen
Het PLG Netwerk Koersplan
Huidig Koersplan en Koersplan (concept)
Rapport Midterm review in Radiantverband
KBS kaarten en theoretische onderleggers
Visie op leren / opleiden
Beroepsbeeld en curriculumoverzichten
Onderzoekslijst en onderzoeksrapportage onderzoekslijst juni 2020
Burgerschapslint
Opleidingsplan
CSE onderzoek Onderzoeksprofiel: De Kracht van Relatie Lectoraat Samen divers
PDCA-cyclus op verschillende niveaus
Toetsbeleid en Deeltijdonderwijs toetsbeleid
Toetsprogramma Educatie VTO, inclusief relatie DTO
Jaarverslagen examencommissie 2019-2020
Overzicht borging eindniveau
Regeling Afstuderen Leraar Basisonderwijs CHE (VTO-PP)
Regeling Afstuderen Leraar Basisonderwijs CHE (DTO)
HBO-monitor Alumni van Opleiding leraar basisonderwijs CHE
Kwaliteitsscan PLG-Netwerk
Uitkomsten nulmeting kwaliteit PLG-Netwerk, 2019
PDCA-cyclus PLG-Netwerk
Dashboard toetskwaliteit
Relatietabel DTO-VTO Educatie
Infographic opleidingsroutes Leraar Basisonderwijs
Uitgangspunten Corona-onderwijsblend 20-21
Verslagen stuurgroepvergaderingen PLG Netwerk
Verslagen opleidingscommissie
Studentenaantallen
Kwaliteitskader Samen Opleiden en Inductie
Radiant lerarenopleidingen (YouTube-video Radiant)
Verus
Selectie onderwijs- en toetsmateriaal, deel hardcopy en deels in online onderwijssystemen
Selectie van vijftien afstudeerdossiers uit de laatste twee afstudeercohorten, waarvan drie deeltijd en twaalf voltijd, naar rato van cijferverdeling en aantal studenten per variant.